

J. L. Nierstrasz, over het raadhuis sprekende, noemt het eene algemeen verspreide dwaling, dat het raadhuis eertijds in het huis «Ceulen» gevestigd was (1).

A. M. Ledeboer (2) stipt dit onderwerp hoofdzakelijk aan naar aanleiding van de stellige bewering van E. van Welsenés (3), dat het huis «Ceulen» vóór 1558 raadhuis geweest is. Op grond van zijne nasporingen komt hij tot de slotsom, dat men met van Welsenés en Kortebrand (4) geneigd zijn zoude aan te nemen, dat òf na de verwoesting van het Hof Wena, òf om andere redenen dit huis zoo lang tot stadhuis gebruikt is, totdat men het Groote of Stads-Gasthuis daartoe ingericht had.

Wanneer men nagaat, wat ons de verschillende schrijvers omtrent dit huis mededeelen, dan kan men het eene be-
toog klemmender dan het andere vinden, maar naar mijn oordeel vindt men nergens, noch voor het eene, noch voor het andere gevoelen afdoende bewijzen. Daar beweerd werd, dat de eigendomsbewijzen belangrijke gegevens bevatten omtrent de vroegere bestemming van het huis, zoo heb ik die stukken, voor zoover zij nog aanwezig zijn, bij den tegenwoordigen eigenaar ingezien. Hierin kwam niets bijzonders voor, zoodat ik mijne toevlucht nam tot het archief van de gemeente Rotterdam en op grond der daar gevonden en geraadpleegde stukken kan ik het volgende mededeelen.

Het oudste mij bekende stuk (5), waarin van dit huis

(1) J. L. Nierstrasz, Rotterdam geschetst, p. 36.

(2) A. M. Ledeboer, Het geslacht van Waesberghe, p. 20.

(3) E. van Welsenés, Geamplieerde Opstelling, p. 6.

(4) 2de Eeuwgetijde, Ic. p. 75.

(5) Het oudste stuk bij G. van Reyn vermeld, II, p. 155, dagteekent van 8 October 1586. Dit stuk komt ook als oudste bij Nierstrasz, p. 36, voor.

gesproken wordt, dagteekent van 28 Februari 1539 (1) en heeft betrekking op een huis «staende in 't Westnieu-
lant gehieten «die Sterre», belegen van Harmen Kels aen
de Oestzijde». Het hier bedoelde huis van Harmen Kels
is tegenwoordig het pand Westnieuwland No. 2, zooals
o. a. uit een stuk van 25 Februari 1577 (2) blijkt, waarin
als belendend perceel aan de westzijde van het huis
Ceulen «de huysinge genaemt de Sterre» aangegeven wordt.

Deze Herman Kels moet een man van eenig aanzien
geweest zijn, daar hij als «Raet ende Vroetschap deser
stede» voorkomt (3). Daar ons tevens wordt medegedeeld,
dat hij geboren was «tot Ceulen in Duytsland», zoo
meen ik hier ook den oorsprong van den naam van het
huis «Ceulen» gevonden te hebben. Deze afleiding van
«Cöln» zal zeker niemand gewaagd vinden, vooral wan-
neer men bedenkt, dat thans nog bijna dagelijks te Rot-
terdam schepen komen, varende op Keulen met het op-
schrift «Coeln». Hiermede vervalt dan ook de bewering
van Welsenes (4), dat een van de latere eigenaars Jan
Jansz. Asselingh den naam van Keulen aan het huis gaf,
omdat hij uit Keulen overgekomen was. Waarschijnlijk
kwam Welsenes tot zijne meening, omdat Asselingh het
huis van de weduwe van Jan van Waesberghe kocht, en
den naam van «Faem», die het huis droeg tijdens het
in het bezit der van Waesberghe's was, weer veranderde
in dien van «Ceulen». Bovendien is twijfel gerechtigd, of
die Asselingh wel uit Keulen afkomstig was, daar hij
toch volgens het Poorterboek der stad Gouda van «Lo-

(1) Gifteboeken van Schepenen van Rotterdam No. 3.

(2) Ibid. No. 5.

(3) J. H. Scheffer, Algemeen Nederlandsch Familieblad 1883,
No. 50. p. 3.

(4) Geamplieerde Opstelling, p. 6.

reynen» kwam en den 24 April 1622 poorter van Gouda werd.

Bij van Alkemade (1) wordt melding gemaakt van eene quitantie van de Heilige Geestmeesters, gedagteekend 9 April 1560, wegens zeker recht op het huis en de haringplaats van Corn. Huygensz aan 't Westnieuwland «aldernaest het Stedehuijs». Welk huis hiermede bedoeld wordt, is moeilijk na te gaan. Wel vond ik in een stuk van 28 April 1588 (2), betrekking hebbende op een haringpakhuis van zekeren Willem Huygensz, gewag gemaakt van een «deser stede Keurhuijs» op het Westnieuwland. Zelfs wordt in een ander stuk van 4 December 1577 gesproken van een huis, «genaemt het Stadthuijs», staande op het Marktveld «belegen van de stedetrappen met de haven aen de noertzijde». Dit huis komt meermalen voor, zoo b. v. 15 Februari 1598, 24 Juli 1603, enz.

In eene rekening van onkosten voor krijgstoerustingën, door de stad Rotterdam over de jaren 1573 tot 1577, in het gemeente-archief berustende en hieronder nauwkeuriger vermeld, vond ik herhaaldelijk een herberg van Coelen vermeld, waar het gevolg van den Prins gehuisvest werd; zoo b. v. 12 Mei 1573: «Item es ten selven dage by eenige syne Exc^{tie}. edelluyden ende gevolge met capiteyn Tongerloo verteert inde herberge van Coelen 40 £ 8 st.»

Op den 12 Februari 1575 «Item betaelt Ysbrant voor den waert in Coelen van 't geene aldaer by eenige Edelluyden ende andere gevolge van syne Princ. Exc^{tie}. tot 32 personen in getale ten voorsz. tyde verteert es geweest de somme van 19 £ 8 st.»

Daar de Prins zelf in «de Swaen» zijn intrek nam, moet men veronderstellen, dat dit toen het eerste logement

(1) Keuren, gebruiken, enz. H. S. p. 66.

(2) Gifteboeken van Schepenen van Rotterdam.

was en de herberg van Coelen van minderen rang. Of nu met die herberg het huis Coelen bedoeld wordt, is zonder nadere aanwijzing niet te zeggen. Met het oog op de betrekking, die Herman Kels bekleed heeft, is twijfel gerechtigd of de familie Kels, in wier bezit het huis toen nog was, een herberg hield. De bewering van van Reyn (1), dat het huis Coelen van 1573—1577 meermalen gebezigd werd tot het herbergen van het gevolg van den Prins, onderschrijf ik niet voetstoots. Met de tegenwerping, dat de familie Kels te aanzienlijk zou geweest zijn, om herberg te houden, moet men voorzichtig zijn, daar men in die dagen ook den naam van herberg gaf aan een huis, dat niet voor iedereen voor geld openstond (2).

Wanneer het later eens mocht blijken, dat het huis Coelen en de herberg van Coelen een en hetzelfde pand waren, dan wordt wellicht hierdoor ook de sleutel gevonden tot de overlevering, dat dit huis tijdelijk als Raadhuis dienst heeft gedaan. In de «Reeckeninge vande Burgermeesters ende Regierders der Stede van Rotterdamme van den uytgheeff van wegghen dzelffde Steede vuyt diverse respecten voor de gemeene Saecke gedaen zeedert den 1 Augusti anno 1572 tot den lesten Decembris anno 1577 incluys» komt voor, dat «opten eersten dach Martij anno voorsz. (1573) syn inde herberge van Coelen binnen der stede van Rotterdamme vergadert geweest de Burgermeesteren ende Tresoriers der voorsz. stede mitsgaders enz.» tot het schatten van twee schepen. De herberg van Coelen werd dus in die dagen, evenals thans nog in de loge-

(1) G. van Reyn, II. p. 155.

(2) Sedert ik dit schreef werd het Amsterdamsche Jaarboekje, 1ste Jaargang, onder redactie van N. de Roever, uitgegeven. Op bl. 69 leest men, dat de bekende admiraal Joachim Hendrickse Swartehondt te Amsterdam herberg hield en o. a. de dienaren van den Hertog van Brandenburg huisvestte.

menten geschiedt, voor stedelijke aanbestedingen, enz. gebruikt.

Toetst men ten slotte de stelling, dat het huis Westnieuwland No. 2, zij het zelfs tijdelijk Raadhuis was, aan de beschikbare gegevens, dan moet men erkennen, dat zij zwak is. Wanneer men bedenkt, dat het niet twijfelachtig is, dat reeds vóór en tot in het laatst van de 15de eeuw een gedeelte van het Gasthuis op de Hoogstraat tot Recht- of Raadhuis gebezigd werd, dat het Westnieuwland eerst in 1383 bij de stad kwam en de oudst bekende uitgifte van grond aldaar een consent is van 9 April 1467 aan Claes de Drayer (1), dan kan daar vóór 1539 het Raadhuis niet geweest zijn. De eenige grondslag, die voor haar pleit, is de overlevering. Hare kracht wordt echter verzwakt, wanneer men in het oog houdt, dat op het Westnieuwland, om van andere gebouwen niet te spreken, lagen: het Stedelijk Keurhuis en zelfs een huis, genaamd het «Stadthuys», die later tot verwarring aanleiding konden geven. Allengs kunnen schrijvers over Rotterdam en vooral het volk in de voormalige stedelijke inrichtingen op Westnieuwland, in het pand het Stadhuis en in de herberg van Coelen zonder eenigen grond een en hetzelfde huis gezien hebben.

Al moet dit huis dus naar alle waarschijnlijkheid de eer missen van eens tot Raadhuis gediend te hebben, dan kan het toch nog op grooten roem bogen. In 1589 vestigde zich toch in dit huis Jan van Waesberghe uit Antwerpen, en legde daar den grondslag tot de vermaarde drukkerij der van Waesberghe's, die aan het einde der 16de eeuw drukkers der «Admiraliteit aan de Maze» en drukkers der stad werden (2).

(1) S. Lois, p. 330.

(2) A. M. Ledeboer, p. 29.

Ten slotte zal ik de eigenaars en data van overdrachten van dit huis aangeven, zooals deze uit de Gifteboeken van Schepenen der stad Rotterdam blijken. De oudste thans bekende bezitter Herman Kels leerden wij reeds uit het stuk van 28 Febr. 1539 kennen. Van Pieter Jansz. Kels ging den 25 Februari 1577 een «vierde paert van de Huy-singe ende erffve ende plaetse daer achter aenleggende sulx hem competeert genaemt Coelen» over aan Margriet Hermansdr, weduwe wijlen Henrick Dircz. van Neck. Den 20 Juni 1578 werd het huis Coelen eigendom van Corstiaen Willemsz. Brouwer, van wien het den 9 Mei 1583 in het bezit kwam van Pieter Jansz. du Bien. Van dezen du Bien kwam het den 8 October 1586 in handen van Lambrecht Lambrechts Persoons, die het den 28 April 1589 (1) overdeed aan Jan van Waesberge. De weduwe van Jan van Waesberghe, Catharina du Pier, verkocht het huis, genaamd «de Faem», den 17 Mei 1631 aan Jan Jansz. Asselingh. Door erfenis kwam het aan zijne dochter Martina Asselingh, wier erfgenamen het den 30 April 1686 verkochten aan Nicolaes van den Bergh. Den 3 Mei 1714 kreeg het door koop Aelbert van Meurs, die het den 4 Mei 1733 aan Johannes Albertus Lieshout verkocht. Van hem kwam het 2 Mei 1742 in het bezit van Adrianus van Velsen, wiens weduwe Anna Catharina Caron het 5 Mei 1767 aan Franciscus van Hateren overdeed. Den 3 November 1788 namen Willem Vlaerdingerwout en Lodewijk Adrianus Preuyt er bezit van, om het den 28 October 1791 weer over te doen aan Ary Duurmeyer. Den 14 November 1800 eindelijk kwam het in handen van Adrianus Henkemans, wiens familie het thans nog bezit.

De namen, die het huis achtereenvolgens droeg, zijn,

(1) Hierdoor wordt de veronderstelling van A. M. Ledeboer, p. 20, dat in 1633 de Waesberghe's verhuisd waren, zekerheid.

voor zoover zij bekend zijn: «Coelen», «de Faem» (1) en «Keulen». Toen men later de stad in wijken verdeelde en de huizen nummerde, werd het achtereenvolgens aangeduid met Westnieuwland D, No. 68, daarna Wijk 4, No. 68 en eindelijk Westnieuwland No. 2.

Van de firma A. Henkemans, die er een winkel in witwerkershout en kinderspeelgoed in hield, bestaat nog uit het begin dezer eeuw een adreskaartje in de Engelsche taal. Dit kaartje is voorzien van het sierlijke wapen, dat boven den bovendorpel der voordeur prijkte met de opschriften: «The Joiner's Arms», waaronder verder nog stond «Het Kabinetwerkers Wapen». Het adreskaartje was in de Engelsche taal gesteld wegens den aanzienlijken handel, dien de firma A. Henkemans op Engeland dreef.

Rotterdam, Nov. 1887.

(1) Het uithangbord «de Faam» werd, nadat de Wed. van J. van Waesberghe het huis verkocht had, verplaatst naar een huis op het Steiger, zooals o. a. blijkt uit den titel «By Isaac van Waesberghe, Boeckverkooper aen de Marckt, op 't Steyger in de Fama», A. M. Ledeboer, p. 20.
